

Міненко Софія Іванівна¹,
доктор філософії з менеджменту, доцентка,
доцентка кафедри менеджменту, бізнесу і
адміністрування

Minenko Sofiia¹, PhD, Associate Professor,
Associate Professor of the Department Management,
Business and Administration,
<https://orcid.org/0000-0003-3033-1911>

Приходько Максим Костянтинівич¹,
аспірант 3-го року навчання спеціальності 073
Менеджмент, кафедри менеджменту, бізнесу і
адміністрування
¹Державний біотехнологічний університет

Prykhodko Maksym¹, 3rd year Postgraduate student,
specialty 073 Management, Department Management,
Business and Administration,
<https://orcid.org/0009-0003-5770-4631>
¹State Biotechnological University

СТРАТЕГІЧНІ ІМПЕРАТИВИ ВИРОБНИЦТВА БАГАТОЦІЛЬОВИХ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

STRATEGIC IMPERATIVES TO PRODUCE MULTIFUNCTIONAL FOOD PRODUCTS AND ENSURING FOOD SECURITY IN CONDITIONS OF GEOPOLITICAL INSTABILITY

Міненко С. І., Приходько М. К. Стратегічні
імперативи виробництва багатоцільових продуктів
харчування та забезпечення продовольчої безпеки
в умовах геополітичної нестабільності. *Український
журнал прикладної економіки та техніки.*
2024. Том 9. № 4. С. 229 – 233.

Minenko S., Prykhodko M. Strategic imperatives to
produce multifunctional food products and ensuring
food security in conditions of geopolitical instability.
*Ukrainian journal of applied economics and
technology.*
2024. Volume 9. № 4, pp. 229 – 233.

У статті досліджено актуальну проблему забезпечення продовольчої безпеки України в умовах геополітичної нестабільності, що впливає на агропродовольчий ринок і харчову промисловість. Особливу увагу приділено викликам, пов'язаним із нестабільністю міжнародних торговельних відносин, економічними санкціями, а також зростаючим попитом на функціональні харчові продукти. Автори аналізують сучасний стан продовольчої безпеки в Україні, враховуючи вплив ринкових умов та державної політики на доступність і якість харчових продуктів.

У роботі виділено ключові стратегічні напрями забезпечення продовольчої безпеки, серед яких: впровадження інноваційних технологій, розвиток виробництва на основі внутрішньої сировинної бази, створення продуктів із покращеними фізіологічними властивостями, а також модернізація виробничих потужностей із метою підвищення їхньої ефективності та екологічної стійкості. Особливий акцент зроблено на розвитку екологічно безпечного виробництва, яке орієнтоване на формування конкурентоспроможних продуктів із високою доданою вартістю для внутрішнього споживання та експорту. Автори наголошують на важливості інтеграції національних стратегій у контекст глобальних викликів, зокрема забезпечення продовольчої безпеки, сталого розвитку та адаптації до змін клімату. Стаття підкреслює роль державної політики у формуванні ефективної системи доступності якісного харчування, що є основою соціальної стабільності та економічного розвитку. Також розглянуто перспективи розвитку ринку функціональних харчових продуктів, які здатні задовольняти зростаючий попит споживачів на здорове харчування та сприяти підвищенню рівня життя населення. Дослідження пропонує конкретні рекомендації щодо вдосконалення продовольчої політики, акцентуючи увагу на необхідності державного регулювання, підтримки малозабезпечених верств населення, стимулювання локального виробництва та зниження залежності від імпорту. Представлені результати є основою для подальших наукових досліджень у сфері забезпечення продовольчої безпеки України в умовах глобальних викликів і криз.

Ключові слова: продовольча безпека, агропродовольчий ринок, функціональні продукти, сталий розвиток, інноваційні технології, конкурентоспроможність.

The article examines the current problem of ensuring food security in Ukraine in the context of geopolitical instability, which affects the agro-food market and food industry. Particular attention is paid to the challenges associated with the instability of international trade relations, economic sanctions, and the growing demand for functional food products. The authors analyze the current state of food security in Ukraine, considering the impact of market conditions and state policy on the availability and quality of food products. The paper highlights key strategic areas for ensuring food security, including the introduction of innovative technologies, the development of production based on the domestic raw material base, the creation of products with improved physiological properties, as well as the modernization of production facilities to increase their efficiency and environmental sustainability. Special emphasis is placed on developing environmentally safe production, which is focused on forming competitive products with high-added value for domestic consumption and export. The authors emphasize the importance of integrating national strategies into the context of global challenges ensuring food security, sustainable development, and adaptation to climate change. The article emphasizes the role of state policy in forming an effective system of access to quality food, which is the basis of social stability and economic development. The prospects for the development of functional food products in the market are also considered, as they can satisfy the growing consumer demand for healthy food and contribute to improving the population's standard of living. The study offers specific recommendations for improving food policy, focusing on the need for state regulation, supporting low-income groups, stimulating local production, and reducing dependence on imports. The presented results are the basis for further scientific research in ensuring food security in Ukraine in the face of global challenges and crises.

Вступ

У сучасних умовах геополітична нестабільність виступає однією з ключових загроз для різних секторів економіки, зокрема агропродовольчого ринку та харчової промисловості. Загострення конфліктів, зміни у міжнародних торговельних відносинах й економічні санкції суттєво впливають на виробництво й постачання харчових продуктів, включаючи продукти функціонального призначення. Забезпечення продовольчої безпеки стає важливим державним пріоритетом, що напряду впливає на соціальну стабільність та конкурентоспроможність країни на міжнародному рівні.

Формування ефективної системи агропродовольчої безпеки, орієнтованої на використання власної сировинної бази, сприяє розвитку внутрішніх виробничих потужностей і дозволяє створювати функціональні продукти з високими фізіологічними властивостями. Такі вироби забезпечують раціональний раціон харчування та мають значний потенціал у міжнародній конкуренції завдяки оригінальним органолептичним та реологічним характеристикам.

Країни-члени Всесвітньої організації охорони здоров'я визнають продовольчу безпеку однією з ключових функцій держави, адже харчові продукти безпосередньо впливають на здоров'я населення. Стійкість до сучасних викликів (екологічних, техногенних, військових тощо) можлива за умови розвитку виробництва рослинних напівфабрикатів високого ступеня готовності та харчових продуктів на їх основі. Економічна й фізична доступність таких продуктів, а також їх якість визначають рівень продовольчої безпеки держави та є маркером її соціальної стабільності.

Переробна та харчова промисловість є стратегічно важливими секторами для кожної країни, оскільки вони не лише забезпечують внутрішній попит, але й формують конкурентні переваги в експортній діяльності. Отже, дослідження стратегічних напрямів розвитку агропродовольчого ринку з акцентом на виробництво функціональних напівфабрикатів і харчових продуктів на основі власної сировини в умовах геополітичної нестабільності є вкрай актуальним.

Багато вітчизняних і зарубіжних дослідників, серед яких М. Бабієнко, Є. Бузовський, О. Варченко, Н. Волченко, П. Гайдуцький, О. Гойчук, Р. Кузьо, П. Лайко, В. Липчук, І. Кушнір, П. Саблук, Г. Сиротюк, Б. Пасхавер, Р. Тринько, П. Руснак, Н. Шевченко та інші, зробили значний внесок у дослідження питань забезпечення продовольчої безпеки країни. Проте дослідження проблеми, спрямованої на забезпечення виробництва багатоцільових продуктів харчування для формування продовольчої безпеки країни в умовах геополітичної нестабільності, потребує щоденного аналізу та впровадження сучасних стратегічних рішень.

Формулювання цілей статті

Мета полягає у дослідженні стратегічних імперативів розвитку виробництва багатоцільових продуктів харчування та агропродовольчої безпеки як ключової складової соціально-економічного розвитку України та базується на таких завданнях як:

1. Оцінка сучасного стану агропродовольчої безпеки в Україні з урахуванням існуючих проблем та структурних факторів.
2. Аналіз впливу ринкових умов на доступність і якість харчових продуктів, а також оцінка ефективності політики продовольчої безпеки.
3. Оцінка ролі глобальних та національних факторів, таких як геополітична нестабільність та міжнародні торговельні обмеження, у формуванні ефективної стратегії агропродовольчої безпеки.
4. Визначення стратегічних імперативів розвитку виробництва багатоцільових продуктів харчування, що сприятимуть забезпеченню продовольчої безпеки в умовах геополітичної нестабільності.

Виклад основного матеріалу дослідження

Детермінантою ефективної політики агропродовольчої безпеки є забезпечення населення продовольством на рівні, що гарантуватиме якісні умови життя й життєдіяльності для стійкого суспільного відтворення в умовах власного конкурентоспроможного виробництва. Для сталого розвитку цього процесу та підвищення якості життя громадян обов'язком держави є формування дієвої системи доступності раціонального харчування для кожної версти населення в умовах споживання якісних та безпечних функціональних продуктів харчування. А отже, виникає потреба у докладному розгляді агропродовольчого забезпечення як рушійного та сталого соціально-економічного розвитку України в умовах цивілізаційного поступу.

Харчова промисловість є невід'ємною складовою економіки України, займаючи важливе місце в структурі національного господарства. Її ключова роль обумовлена суттєвим внеском у розвиток конкурентоспроможної матеріально-технічної бази суспільного виробництва, зокрема у виготовлення значної частини матеріальних благ, що задовольняють потреби споживчих кооперацій. З огляду на стратегічне значення агропродовольчого сектору для економічного і соціального розвитку країни, його відновлення та інтенсивний розвиток є важливими передумовами подолання кризових явищ і забезпечення стабільного економічного зростання та продовольчої безпеки держави [1].

Однією з актуальних проблем сучасної харчової промисловості є необхідність створення й впровадження ефективного ринкового економічного механізму. Це передбачає використання комплексу економічних інструментів, методів та підходів, які дозволяють досягти оптимального соціально-

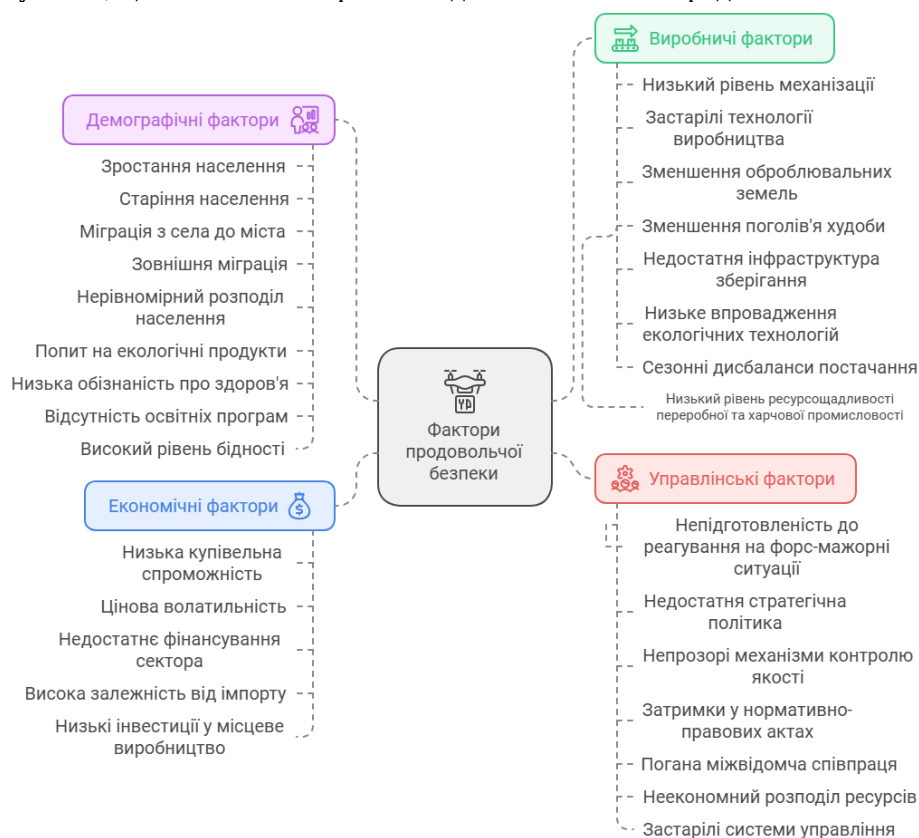
економічного результату з мінімальними витратами трудових і матеріальних ресурсів у процесі виробництва харчових продуктів.

Сьогодні у сфері харчової промисловості спостерігається активне впровадження інноваційних підходів, зокрема у виробництві напівфабрикатів на основі власної рослинної сировини та продуктів із підвищеними фізіологічними властивостями. Особливий акцент ставиться на розвиток екологічно безпечного (органічного, натурального) виробництва, яке орієнтоване на забезпечення населення екологічно чистими та безпечними для здоров'я продуктами. Такі продукти вирізняються оригінальними фізіологічними та реологічними характеристиками, що відповідають сучасним вимогам до харчової безпеки та якості.

Продовольча безпека є багатограним поняттям, що охоплює різні аспекти. З одного боку, це забезпечення достатніх обсягів постачання харчових продуктів на глобальному та національному рівнях, а з іншого – гарантування належного рівня харчування та загального добробуту населення. Ринки харчових продуктів відіграють важливу роль у забезпеченні споживчих кооперацій продуктами харчування та високоякісними напівфабрикатами, які сприяють формуванню збалансованого раціону з урахуванням доступних ресурсів, засобів існування та купівельної спроможності населення.

Аналіз продовольчої безпеки, зважаючи на вплив ринкових факторів, є ключовим, оскільки ринки значною мірою визначають рівень доступності продуктів харчування. Для комплексного розуміння стану агропродовольчої безпеки необхідно враховувати поточні та прогнозовані умови функціонування ринку. Ефективне регулювання ринкових процесів дозволяє оцінити ефективність продовольчої політики, окреслити пріоритетні напрями її вдосконалення та підвищити конкурентоспроможність галузі.

Для розвитку ринку функціональних харчових продуктів із урахуванням потреб продовольчої безпеки та права кожної людини на належне харчування важливо виявити та зрозуміти структурні проблеми й основні чинники, що спричиняють недостатній рівень агропродовольчої безпеки та дефіцит якісного харчування в Україні (рис. 1). Структурні причини недостатнього рівня продовольчої безпеки можна визначити через комплексну оцінку чинників, що впливають на доступність, якість і достатність харчових продуктів. Серед основних проблем виділяються: нестабільність функціонування агропродовольчих ринків, нерівномірний доступ до ресурсів, обмежена купівельна спроможність населення та слабка інтеграція сучасних підходів до регулювання ринків. Крім того, недостатнє врахування соціальних, економічних та інфраструктурних умов часто призводить до обмеженого доступу до якісного харчування, що є ключовою перепорою для забезпечення продовольчої безпеки [2].

Рис. 1. Ключові структурні фактори, що впливають на відсутність продовольчої безпеки
Джерело: розроблено авторами на основі [2].

Ефективне управління продовольчою безпекою на глобальному, регіональному та національному рівнях є ключовим для вирішення проблеми недоїдання та неповноцінного харчування. Це передбачає, що уряди повинні фокусуватися на розробці стратегій, політичних заходів, програм та фінансуванні,

спрямованих на подолання цих проблем. Міжнародні організації повинні координувати свою підтримку, надаючи як гуманітарну допомогу, так і допомогу в розвитку, орієнтуючись на пріоритети країн.

Чимало з наведених проблем характерні для українського суспільства, проте проявляються з різним ступенем інтенсивності. Проблема економічної та соціальної нерівності у доступі до продуктів харчування залишається надзвичайно актуальною. Старіння населення та процеси урбанізації, що є загальносвітовими явищами, вимагають швидшого розвитку нових продуктів і підходів у харчовій промисловості.

В умовах зростаючого попиту на харчові ресурси виробництво повноцінного раціону має бути більш стійким та ефективним у використанні природних ресурсів. Зростає рівень освіченості споживачів щодо впливу харчового ланцюга на навколишнє середовище, а також зростає їхня зацікавленість у власному здоров'ї та прозорості процесів у харчовому ланцюзі.

У рамках Цілей Сталого Розвитку, адаптованих для України до 2030 року, визначено завдання «Подолання голоду та розвиток сільського господарства». Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі завдання: забезпечення доступності збалансованого харчування для всіх верств населення, підвищення ефективності агропромислового комплексу, створення стійких систем виробництва продовольства та зниження коливань цін на продукти харчування. Для досягнення цих цілей розроблені пріоритетні напрями розвитку та визначені ключові заходи [5] (рис. 2).

Рис. 2. Стратегічні імперативи розвитку ринку харчової промисловості

Джерело: розроблено авторами на основі [5].

Стратегічне дослідження розвитку ринку харчових продуктів має на меті створення стійкої та відповідальної продовольчої системи, що сприятиме соціальному та економічному благополуччю на національному рівні. Одним із ключових аспектів є визначення національних цілей через інноваційні наукові підходи, які забезпечать зростання та прибутковість харчової промисловості, враховуючи її постійні зміни та виклики. Виробництво харчових продуктів є основою продовольчої безпеки, проте обмеженість сировинних ресурсів та застаріле обладнання значно ускладнюють ситуацію, що вимагає модернізації технічної бази та оновлення виробничих потужностей для підтримки конкурентоспроможності на ринку. Водночас необхідно впроваджувати ресурсозберігаючі технології, знижувати екологічне навантаження та забезпечувати споживачів безпечними і якісними продуктами. Україна має значний потенціал у розробці функціональних харчових продуктів, що підтримують здоров'я споживачів і можуть бути конкурентоспроможними на світовому ринку. Водночас зростаючі вимоги до якості та безпеки харчових продуктів, фальсифікація та недостатня корпоративна культура викликають недовіру серед споживачів. Тому урядові органи мають посилювати контроль за якістю продукції, водночас запроваджуючи програми підтримки малозабезпечених верств населення через механізми адресної допомоги, що стимулюватимуть попит і сприятимуть розвитку місцевої економіки.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Дослідження показало, що геополітична нестабільність має серйозний вплив на агропродовольчий сектор і харчову промисловість, що зумовлює необхідність формування стійкої системи продовольчої безпеки. Виробництво функціональних продуктів, що відповідають вимогам безпеки та якості, є важливим напрямом розвитку, оскільки вони мають великий потенціал на міжнародних ринках та сприяють поліпшенню здоров'я населення. Система агропродовольчої безпеки має бути орієнтована на

використання внутрішніх сировинних ресурсів і впровадження інноваційних технологій, що дозволяють знизити екологічне навантаження й підвищити ефективність виробництва.

Серед основних викликів є нестабільність на ринках харчових продуктів, нерівномірний доступ до ресурсів та проблеми з купівельною спроможністю населення. Рішення цих проблем потребує модернізації виробничої бази, посилення контролю за якістю та безпекою продукції, а також підтримки малозабезпечених верств населення через державні програми [3].

Подальші дослідження мають бути спрямовані на глибше вивчення механізмів забезпечення продовольчої безпеки в умовах глобальних і локальних економічних змін, а також розробку інноваційних моделей розвитку агропродовольчих ринків і ефективних стратегій для забезпечення сталого розвитку харчової промисловості. Важливим напрямом є дослідження можливостей для зменшення впливу зовнішніх чинників, таких як міжнародні торговельні санкції та зміни у глобальних поставках, а також адаптація до нових екологічних та соціальних вимог.

Література

1. Ціхановська В. М. Оцінка стану та основні напрями розвитку вітчизняного агропродовольчого ринку в умовах глобалізації. *Ефективна економіка*. 2016. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4819>.
2. Глобальный стратегический механизм в области продовольственной безопасности и питания. URL: <https://openknowledge.fao.org/handle/20.500.14283/br397r>.
3. Research strategy for the food industry 2018 2025. URL: <https://www.etl.fi/en/uutishuone/researchstrategy/>
4. Аналіз державних стратегічних документів щодо врахування адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку до 2030 року. Аналітична доповідь. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/RIA_complete-report_ukr.pdf
5. Цілі Сталого Розвитку: Україна. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/SDG-leaflet-ukr_F.pdf
6. Міненко С. І., Приходько М. К. Фактори, які визначають вплив аграрного сектора на економічну безпеку держави. Управління розвитком соціально-економічних систем: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 21-22 березня 2024 року). Ч. 2. Харків: ДБТУ, 2024. С. 61-65.
7. Zahorulko, A. Zagorulko, S. Mینenko, I. and Bozhydai (Chapter 3, November 3, 2024). *Scientific and practical justification of innovative approaches to production of multicomponent semi-finished products for food products in the conditions of food security of the country*. У колективній монографії "FOOD PRODUCTION: INNOVATIVE TECHNOLOGICAL SOLUTIONS", pp. 64–91. DOI: <https://doi.org/10.15587/978-617-7319-99-2>.
8. Міненко С. І., Постовіт В. М. Роль стратегічного управління в забезпеченні безпеки підприємств у глобальному економічному середовищі. Управління розвитком соціально-економічних систем: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 21-22 березня 2024 року). Харків: ДБТУ. Ч. 1. 2024. С. 271-274.

References

1. Tsikhanovska, V. M. (2016). Otsinka stanu ta osnovni napryamy rozvytku vitchyznyanoho ahroprodovol'choho rynku v umovakh hlobalizatsii [Assessment of the state and main directions of development of the domestic agri-food market in the context of globalization]. *Efektivna ekonomika*. no. 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4819>.
2. *Global'nyi stratehichnyi mekhanizm v oblasti prodovol'chei bezpeky i pitania* [Global strategic mechanism in the field of food security and nutrition]. URL: <https://openknowledge.fao.org/handle/20.500.14283/br397r>.
3. Research strategy for the food industry 2018–2025. URL: <https://www.etl.fi/en/uutishuone/researchstrategy/>
4. *Analiz derzhavnykh stratehichnykh dokumentiv shchodo vrakhuvannia adaptovanykh dlia Ukrainy Tsilei Staloho Rozvytku do 2030 roku. Analitichna dopovid* [Analysis of national strategic documents on the consideration of adapted Sustainable Development Goals for Ukraine by 2030. Analytical report]. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/RIA_complete-report_ukr.pdf.
5. *Tsiily Staloho Rozvytku: Ukraina* [Sustainable Development Goals: Ukraine]. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/SDG-leaflet-ukr_F.pdf.
6. Mینenko, S. I., & Prykhod'ko, M. K. (2024). Faktory, yaki vyznachaiut' vplyv ahrarynoho sektora na ekonomichnu bezpeku derzhavy [Factors determining the impact of the agricultural sector on the economic security of the state]. In *Upravlinnia rozvytkom sotsial'no-ekonomichnykh system: materialy VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Kharkiv: DBTU. Vol. 2. pp. 61-65.
7. Zahorulko, A., Zagorulko, S., Mینenko, I., and Bozhydai, V. (2024, November 3). Scientific and practical justification of innovative approaches to the production of multicomponent semi-finished products in the conditions of food security of the country. In *FOOD PRODUCTION: INNOVATIVE TECHNOLOGICAL SOLUTIONS* (pp. 64–91). DOI: <https://doi.org/10.15587/978-617-7319-99-2>.
8. Mینenko, S. I., & Postovit, V. M. (2024). Rol stratehichnoho uzhavlinnia v zabezpechnni bezpeky pidpriemstv u hlobal'nomu ekonomichnomu sere dovys hchi [The role of strategic management in ensuring the safety of enterprises in a global economic environment]. In *Upravlinnia rozvytkom sotsial'no-ekonomichnykh system: materialy VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Kharkiv: DBTU. Vol. 1, pp. 271-274.

Стаття надійшла до редакції 02.11.2024 р.